

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Філософії та суспільних наук» (№ 701)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК З

(підпис)

Л.О.Філіпковська
(ініціали та прізвище)

« 31 » 2021 р.

СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЕТИКЕТ В КУЛЬТУРІ СПІЛКУВАННЯ

Галузі знань: 02 Культура і мистецтво, 03 Гуманітарні науки, 05 Соціальні і поведінкові науки, 07 Управління та адміністрування, 08 Право, 28 Публічне управління та адміністрування, 29 Міжнародні відносини.

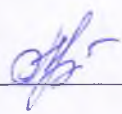
Спеціальності: 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, 035.10 Філологія, 051 Економіка, 053 Психологія, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа і страхування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, 081 Право, 281 Публічне управління та адміністрування, 292 Міжнародні економічні відносини.

Освітні програми: Документознавство та інформаційна діяльність, Філологія (Прикладна лінгвістика), Економіка підприємства, Психологічне консультування та психотерапія, Облік і оподаткування, Облік і оподаткування, Фінанси і кредит, Фінанси, банківська справа та страхування, Менеджмент, Логістика, Управління проектами, Маркетинг, Експертиза товарів та послуг, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Право, Управління та адміністрування регіональних економічних систем, Міжнародна економіка.

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Силабус введено в дію з 01.09.2021 року

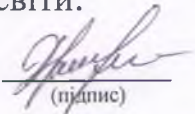
Розробник: д-р філос. наук, професор Проценко О.П.

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри 701

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2020 р.

Завідувач кафедри д-р філос. наук, професор О.П. Проценко
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Представник студентської ради Ф.О. Верещинко
в факультеті (підпис) (ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Проценко Ольга Петровна,
доктор філософських наук,
професор. З 2020 з року
викладає в університеті наступні
дисципліни:

- філософія;
- філософські проблеми наукового пізнання;
- глобальні проблеми сучасного суспільства;
- професійна етика та комунікативна культура;
- етикет в культурі спілкування;
- моральні та естетичні основи академічного спілкування.

Напрями наукових досліджень: філософська антропологія, етика, філософія культури, естетика, гносеологія, аксіологія

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 1 семестр.

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість кредитів ЄКТС – 4, загальна кількість годин – 120;

Форми здобуття освіти

Денна, дистанційна, дуальна.

Дисципліна – вибіркова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні роботи, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – Умовою для вивчення дисципліни є успішна атестація здобувача освіти за дисциплінами: філософія, історія культури України.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – В професійній діяльності, виробничій практиці, міжнародних стосунках, у сфері повсякденного буття.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: залучити здобувачів освіти до досягнень філософсько-етичної теорії та практичних навичок спілкування як реалізації культурних та цивілізаційних форм поведінки. Сформувати морально-комунікативну культуру майбутнього фахівця для здійснення успішної професійної діяльності в сучасних умовах.

Завданням навчальної дисципліни є сформувати у здобувачів освіти здатності свідомого, вільного, а значить, відповідального вибору особистих світоглядних позицій, уміння вести світоглядний діалог; дати знання про етикет спілкування як активно функціонуюче соціокультурне явище; досягти засвоєння магістрами історичного значення, функцій та ролі культури спілкування; виховати вміння застосовувати отримані знання для аналізу різних соціокультурних явищ і у своїй професійній діяльності; сприяти ствердженню гуманізму в суспільстві та духовному розвитку особистості.

Після опанування дисципліни здобувач набуде наступні **компетентності:**

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства;
- здатність використовувати знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства;
- розуміння та використання технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень на основі етичних міркувань;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- отримання навичок міжособистісної взаємодії;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Очікувані результати навчання

- у відповідності до стандартів вищої освіти включають:
асоціювання себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти,
- визнання верховенства права, зокрема у професійній діяльності, розуміння і вміння користуватися власними правами і свободами, виявлення поваги до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу;
- відтворення моральних, культурних, наукових цінностей, примноження досягнень суспільства в соціально-економічній та культурній сферах;
- використання професійної, етичної та логічної аргументації для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері професійної діяльності;
- демонстрація навичок креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;
- демонстрація здатності діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, вміння цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Морально-етична культура як основа спілкування.

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Етикет в культурі спілкування». Спілкування як явище сучасної культури

Форма занять: лекція, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Етикет в культурі спілкування» як навчальна дисципліна та її завдання. Проблема спілкування в сучасному гуманітарному знанні. Спілкування як основа життєдіяльності людей та їх морально-етична складова. Історичні умови виникнення етикетних правил спілкування та їх різноманітність. Культура спілкування здобувачів вищих навчальних закладів.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-10 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Етикет в історії розвитку суспільства. Морально-практична діяльність людини. Вчинок.

Форма занять: лекція, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-3 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Цільова заданість поведінки. Вчинок і соціальна процедура: обряд, ритуал, церемоніал. Засоби інтерпретації понять «мораль», «етика», «етикет», «манери поведінки». Етика та етикет у східній та західній культурі. Манери та пристойності у поглядах мислителів різних часів. «Технологія поведінки» у сучасних пошуках соціологів, психологів і моралістів.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-10 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Етикет в історії розвитку суспільства. Практична етика у професійних і ділових відносинах.

Форма занять: лекція, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-3 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Нормативні принципи сучасного спілкування. Етика підприємництва, виникнення та сутність. Моральні «кодекси» та програми ділового спілкування. Моральний контекст у комунікативному етосі. Виникнення етикету, його початкові форми та функції. Місце етикету у класовій та станово-корпоративній моралі. Роль етикетних правил у політичній та економічній діяльності.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-10 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Діловий етикет. Етикет у інституційних та бізнес-комунікаціях.

Форма занять: лекція, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-3 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Етикет сьогодні. Презентації та публічні виступи. Феномен публічності у мережевому просторі. Цифровий етикет. Національний етикет. Правила міжнародної ввічливості. Дипломатичний етикет. Протокол і ділові відношення. Переговори з іноземними делегаціями. «Доля» етикету в продукціях мас-медіа.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-10 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самотійної роботи здобувачів – за необхідністю.*
- Підготовка до модульного контролю.

Змістовий модуль 2. Етикетні норми поведінки та основи культури спілкування.

Тема 5. Етикет у системі вербальних форм спілкування. Усне мовлення. Офіційно-діловий стиль та мова у цифровому просторі.

Форма занять: лекція, самотійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Культура мови та мовленнєвий етикет, поняття й взаємозв'язок. Формально-логічні та морально-психологічні основи мовного спілкування. Універсальні форми усного спілкування. Мовленнєвий етикет. Атрибути мовленнєвого етикету. Бесіда. Нарада. Культура телефонного діалогу. Доповідь.

- *Обсяг самотійної роботи здобувачів: 1-10 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 6. Невербальні комунікації та правила етикету

Форма занять: лекція, самотійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Кінесика, такесика, проксемика, просодика та екстралінгвістика – невербальні засоби спілкування. Передача емоцій і семіотика рухів тіла в діях і вчинках. Механізми сприйняття й розуміння іншого у правилах етикету. Феномен толерантності.

- *Обсяг самотійної роботи здобувачів: 1-10 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 7. Імідж та спілкування.

Форма занять: лекція, самотійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Роль знаків і символів у манерах поведінці. Вихованість як риса особистості. Одяг у ділових стосунках. Демонстративна функція одягу. Феномен костюму. Створення іміджу. Мистецтво керувати враженням.

- *Обсяг самотійної роботи здобувачів: 1-10 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 8. Неформальна комунікація і етикет у вільному спілкуванні.

Культура трапези. Обмін подарунками та правила гарного тону у житті.

Форма занять: лекція, самотійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Морально-етикетний зміст обміну подарунками. Історичні та культурологічні засоби поведінки за столом. Народні та етнографічні звичаї застільного спілкування. Трапеза у ділових стосунках. Норми етикету дарування і приймання подарунків. Офіційні подарунки та сувеніри.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-10 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

5. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

6. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

7. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

7.1 Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	12	0...12
Виконання практичних робіт*	0...2	8	0...16
Модульний контроль	0...22	1	0...22

Змістовний модуль 2			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	12	0...12
Виконання практичних робіт*	0...2	8	0...16
Модульний контроль	0...22	1	0...22
Усього за семестр			0...100

*В якості семестрового завдання викладач може запропонувати різні види роботи: аналіз першоджерел, презентація теми, ведення словника, написання наукової роботи, виступ на студентській конференції тощо.

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Приклад:

Білет:

1. Спілкування як основа життєдіяльності людей та їхньої взаємодії (20 балів).
2. Невербальні засоби спілкування в системі етикетних вимог. (20 балів).
3. Етикет у дорозі. (20 балів).
4. Тестові завдання (40 балів)

7.2 Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- сутність етики ділового спілкування як особливої форми осмислення дійсності;
- структура та методологія етичного знання, проблематика, категоріальний апарат, значення та характер їхньої взаємодії;
- фундаментальні засади та сучасні теорії ділової етики;
- особливості сучасного рівня культури ділового спілкування;
- основи моральної культури спілкування в професійній сфері.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- для кожної теорії ділової етики формулювати її принципи, визначати специфічні риси, аналізувати ідеї основних представників;
- показувати, як принципи певної етичної теорії виявляють себе у феноменах ділового життя;
- користуватися навичками логічного та критичного аналізу та застосовувати отримані теоретичні знання для вирішення конкретних моральних проблем, що виникають у процесі ділового спілкування;
- володіти основними елементами техніки ділового спілкування;
- впроваджувати загальнозначущі принципи ділового спілкування в практику дій і вчинків

- формулювати та відстоювати власні світоглядні позиції, розуміти суть та вести діалог із представниками інших ділових культур.

7.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Виконати модульні тестування та захистити індивідуальні завдання. Мати хоча б фрагментарні, поверхові знання найважливіших розділів програми, лекційного курсу, сутність та зміст етичних проблем сучасності. Можливі незначні труднощі з використанням науково-понятійного апарату і термінології навчальної дисципліни, часткові труднощі з виконанням передбачених програмою завдань, неповне знайомство з рекомендованою літературою; заохочується прагнення логічно виразно й послідовно викласти відповідь.

Добре (75-89). Добре володіти основним матеріалом курсу. Виконати та захистити всі модульні, семестрові та самостійні завдання. Знати категоріально-понятійний апарат, вміти визначати проблематику та основні підходи до її вирішення, продемонструвати навички критичного мислення та логічного аналізу, для кожної етичної теорії вміти формулювати її принципи, визначати специфічні риси, аналізувати ідеї основних представників; показувати, як принципи певної етичної теорії виявляють себе у феноменах ділового життя. Знання найважливіших робіт зі списку рекомендованої літератури.

Відмінно (90-100). Глибоке і систематичне знання всього програмного матеріалу і структури дисципліни, а також основного змісту і новацій лекційного курсу в порівнянні з навчальною літературою; виразне і вільне володіння концептуально-понятійним апаратом, науковою мовою і термінологією відповідної наукової галузі; публікація наукової роботи (тез, статей); знання основної і знайомство з додатково рекомендованою літературою; вміння виконувати передбачені програмою завдання; логічно коректний і переконливий виклад відповіді. Формулювати та відстоювати власні світоглядні позиції, розуміти суть та вести діалог із представниками інших культур.

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

8. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

9. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

- <http://library.khai.edu/>
- Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
<https://mentor.khai.edu/>

10. Рекомендована література

Базова:

1. Проценко, О.П. Етикет в просторі практичної філософії . – Монографія.– Харків.: ХНУ, 2012. – 240 с.
2. Кубрак, О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: [Текст]: навч. посіб. з етикету для студентів /О.В. Кубрак. – Суми: ВТД «Університетська книга»; К.: Вид. дім «Княгиня Ольга», 2019. – 222 с.
3. Малахов В.А. Етика спілкування: навч. посібник для студ. ВНЗ. – К.: Либідь, 2006. – 398 с.
4. Тимошенко, Н.Л. Корпоративна культура: діловий етикет [Текст]: навч. посіб. / Н.Л.Тимошенко.– К.: Знання, 2006. – 391 с.

Допоміжна:

1. Алиев, В.Г. Организационное поведение [Текст]: учеб. для вузов/ В.Г. Алиев, С.В. Дохолян. – М.: «Экономика», 2004. – 310 с.
2. Ділові контакти з іноземними партнерами: Навч-практ. посіб. для бізнесмена / Уклад. Ю. І. Палеха. – К.: Вид-во Європейського ун-та, 2004. – 283 с.
3. Чмут, Т.К. Етика ділового спілкування [Текст]: навч. посіб. / Т.К. Чмут, Г.Л. Чайка. – К.: Вікар, 2006. – 223 с.
4. Ягер Джен. Деловой протокол. Стратегия личного успеха: Пер. с англ. М.: МББ «Деловая культура», 2004. – 344 с.